

ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΛΟΥΚΑΡΕΩΣ ΠΡΟΣ ΓΟΥΣΤΑΥΟΝ ΑΔΟΛΦΟΝ Β΄ ΤΗΣ ΣΟΥΗΔΙΑΣ

Ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος Β΄ Μέγας ἐπονομαζόμενος (1611-1632), Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας, ὑπῆρξεν ἕγγονος τοῦ Γουσταίου Α΄, ἐγεννήθη δὲ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1594. Διαδεχθεὶς ἀπὸ τοῦ 1611 τὸν πατέρα του Ἔρικ, διεξήγαγεν ἐπιτυχεῖς πολέμους κατὰ τῆς Δανιμαρκίας, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Πολωνίας, ἀναδιωργάνωσε τὴν χώραν του καὶ ἐνίσχυσε τὴν παιδείαν, διεκρίνετο δὲ ὡς ρήτωρ ἔξοχος, ποιητὴς καὶ συγγραφεύς. Ὁ πάππος του εἶχεν εἰσαγάγει τὴν Λουθηρανικὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν εἰς τὴν Σουηδίαν, διέδωσε δὲ τὸν Χριστιανισμὸν μεταξὺ τῶν Λαπώνων καὶ ἐξέδωκε θρησκευτικὰ βιβλία εἰς τὴν Φιννικὴν γλῶσσαν. Τὸν ἴδιον θρησκευτικὸν ζῆλον εἶχε καὶ ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος Β΄, εἰς τὸν ζῆλόν του δὲ αὐτὸν κυρίως ὀφείλεται ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὸν «Τριακονταετῆ» πόλεμον τῆς Γερμανίας, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξηρητήθη ἡ ἐπικράτης τοῦ Προτεσταντισμοῦ.

Οἱ προτεστάνται ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας ἠγωνίζοντο τότε ἀπεγνωσμένως ἄνισον ἀγῶνα κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ Καισαροβασιλέως Αὐστρίας καὶ Γερμανίας Φερδινάνδου Β΄ (1573—1637), προμάχου τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. Προσκληθεὶς δὲ ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν σκληρὰν ἐκείνην πάλην καί, ἐνισχυθεὶς χρηματικῶς ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Ἀομάνδου Ρισελιέ (Richelieu), πρωθυπουργοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ΄ τῆς Γαλλίας, κατῆλθε τῷ 1631 εἰς τὴν Γερμανίαν καί, ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, κατέλαβε τὴν Φραγκφούρτην· ὕστερον δὲ, συντρίψας τὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τίλλυ πολυάριθμον στρατὸν ἐπανειλημμένως, προήλασε ραγδαίως καί, διαβὰς τὸν ποταμὸν Λέχ, κατέλαβε τὴν Βαυαρίαν. Κατὰ τὸ μικρὸν χρονικὸν διάστημα τῆς παρουσίας του ἐν Γερμανίᾳ, ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς νέας ἱστορικῆς ἐποχῆς, ὁ δημιουργὸς ἐπὶ πλέον τῆς Γερμανικῆς ἐνότητος.

Ὁ κόσμος μετὰ θάνασμοῦ ἐμάνθανε τὰς μεγάλας νίκας τοῦ Σουηδοῦ Βασιλέως, τὰς ὁποίας παρηκολούθουν καὶ οἱ Ἕλληνες. Τούτων τὴν οἰκτρὰν ὑπὸ τοὺς Τούρκους κατάστασιν ἐγνώριζεν ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος, ἐλθὼν εἰς σχέσιν πρὸς τὸν Πατριάρχην Κύριλλον Λούκαριν, († 1638) ἀπεγνωσμένον διεξάγοντα, τότε, ἀγῶνα κατὰ τῆς Λατι

νικῆς προπαγάνδας εἰς τὴν Ἀνατολήν. Χωρὶς ὑπερβολήν, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐκρίνετο τότε ἡ τύχη τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ἡ προπαγάνδα εἶχε τόσον προχωρήσει, ὥστε οἱ ἄμεσοι προκάτοχοι τοῦ Λουκάρεως Πατριάρχου Κων)πόλεως προσέκειντο εἰς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἐφαίνετο κυριαρχοῦσα εἰς τὴν Ἀνατολήν. Οἱ Ἰησουῖται εἰργάζοντο ἀπολύτως ὡς διδάσκαλοι, ὡς ἱερεῖς καὶ ἔξομολόγοι, ὡς ἱεροκλήρυκες, ἔχοντες παντοῦ ἐλευθέραν εἴσοδον¹. Ὁ Λούκαρις, διὰ τὰ ἀποκρούσει τὸν ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως ταύτης κίνδυνον, ἐπεδίωξε δὲ καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν Διαμαρτυρομένων, ἐπομένως ἦτο φίλος των. Ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος Β', μαθὼν τοῦτο, ἔσπευσε διὰ τοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποσταλέντος πρεσβευτοῦ του Παύλου Στρασβούργου (Strasburgk) νὰ γράψῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἕλληνα Πατριάρχην. Ὁ Λούκαρις, ἀπαντήσας κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1632, διεξετραγώδησε τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐννοχίας τῶν Ἰησουῖτῶν, παραβάλλον τὸν ἑαυτὸν του ὡς πρόβατον ἀγόμενον εἰς σφαγὴν. Ἡ ἀπάντησίς του αὕτη σώζεται Λατινιστί². Ταυτοχρόνως διὰ τοῦ Ἀξελίου Ὁξενσιερν, στρατηγοῦ τοῦ Γουσταίου Ἀδόλφου, ἀπέστειλε πρὸς αὐτόν, ὡς δῶρον, χειρόγραφον, περιέχον πολύτιμον ὑπόμνημα εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ, παρακαλῶν ὅπως ἔξετασθῇ ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν θεολόγων καὶ ἂν κριθῇ ἄξιον, νὰ δημοσιευθῇ πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν. Θὰ ἐγνώριζε πάντως, ὅτι ὁ Σουηδὸς ἡγεμὼν ἦτο ἄνθρωπος μεγάλης μορφώσεως καὶ δὴ καὶ συγγραφεύς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐνδιαφεροθῇ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοιοῦτου σπουδαίου συγγράμματος.

Ἀλλὰ τῷ 1632 ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος, ἐν ἡλικίᾳ μόλις 38 ἐτῶν, ἐφρονεύθη κατὰ τινος μὲν εἰδήσεις πρὸ τῆς ἐν Λύντσεν τῆς Σαξωνίας μεγάλης μάχης, καθ' ἣν ἐνίκησαν τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα, κατ' ἄλλας δὲ κατ' αὐτὴν τὴν μάχην. Ὡς ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων, τὸν ἀντικατέστησεν ὁ στρατηγὸς Ἀξέλιος Ὁξενσιερν, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Κύριλλος Λούκαρις ἔγραψε δύο ἐπιστολάς, Λατινιστί, σωζομένας³. Εἰς

1. *Χρυσόστομος Παπαδοπούλου* (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν) Κύριλλος Λούκαρις, Ἐν Τεργέστη 1907. σ. 22 ἔξ.

2. *Frid. Sylburgii, Catalogus Graec. Bibl. Vaticanae, Francofurti 1702, σ. 238. E. Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria Romanilor, Bucuresti 1882, IV, 528. I. Βελοῦδου. Χρυσόβουλλα καὶ γράμματα τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν ἀνήκοντα εἰς τοὺς Φιλαδελφείας μητροπολίτας κλπ. Βενετία 1893, σ. 35-38.*

3. *Π. Γ. Ζερλέντου, Ἐπιστολαὶ Κυρίλλου Λουκάρεως πρὸς Ἀξέλιον*

τὴν πρώτην κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1632, ἐρωτοῦσεν ἂν ὁ Βασιλεὺς διέταξε τὴν ἔκδοσιν τοῦ χειρογράφου. Ἀλλὰ μετὰ μικρόν, ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Σουηδοῦ Βασιλέως καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Ὁξενσιερον, συλλυπούμενος, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1633. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὁ Λούκαρις περιέγραφε καὶ τοὺς ἀγῶνάς του πρὸς διάσωσιν τῶν Προσκυνημάτων τῆς Παλαιστίνης, τὰ ὁποῖα προσεπάθουν νὰ καταλάβουν οἱ Λατῖνοι. Ἐπάλαυνε ὁ Ἕλλην Πατριάρχης πρὸς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας τῶν Λατινικῶν Δυνάμεων· ἀλλὰ τέλος ἐνίκησε, διότι ὁ Σουλτάνος Ἀχμέτ Γ' ἀνεγνώρισε διὰ φριμανίου τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν Προσκυνημάτων.

Τὴν 30ὴν Ἰουνίου 1633 ὁ Κύριλλος Λούκαρις, εἰς ἐπιστολὴν σωζομένην ἐν Ρωσικῇ μεταφράσει τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πρὸς τὸν Τσάρον τῆς Μόσχας Μιχαὴλ Ρωμανῶφ (1613—1645), τοῦ ὁποῦ ἔθεωρεῖτο ἐπίσημος διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔγραψε καὶ τὰ ἑξῆς :

«Καθιστῶμεν γνωστόν, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Σουηδοῦ Βασιλέως Γουσταύου Ἀδόλφου, ὀφειλόμενος εἰς τὸν Καίσαρα (τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας) μᾶς προδξένησε μεγάλην θλίψιν, διότι μᾶς ἦτο λίαν χρήσιμος κατὰ τοὺς παρόντας χρόνους. Ἀλλ' ὁ μεγαλοδύναμος Θεὸς δὲν ἀφίνει τὰ ἔργα του ἄνευ προνοίας. Ἐπληροφορηθήμεν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλέως Γουσταύου Ἀδόλφου, συνεβουλεύθησαν μεταξύ των οἱ ἡγεμόνες καὶ ἀρχηγοί, συνεκρότησαν δὲ μεγάλην μάχην πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ ἐνίκησαν τὰ πολυάριθμα στρατεύματά του. Ὁ Καῖσαρ ἐδρίσκειται τώρα εἰς μεγάλην στενοχωρίαν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα τοῦ μακαριτοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου πανταχοῦ ἀνακηρύσσεται. Εἰς τὴν βασιλικὴν του θέσιν τώρα τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Καίσαρος διεξάγει καὶ ὀρθῶς τὰ πάντα ἐνεργεῖ ὁ Σουηδὸς καγκελλάριος, ὀνόματι Ὁξενσιερον, συνετὸς καὶ μέγας ἄνθρωπος. Ἄς γνωρίζῃ τοῦτο ἡ εὐτυχὴς Μεγαλειότης Σου καὶ ἅς ἔχη φιλίαν πρὸς τὸν Σουηδὸν καγκελλάριον Ὁξενσιερον διότι εἶνε σήμερον λίαν χρήσιμος!.

Εἶνε προφανὲς ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι αἱ πληροφορίες τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου, προερχό-

Ὁξενσιερον (Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος). Ἐν Ἀθήναις 1902.

1. N. С а р т е г е в, Χαρακτῆρ τῶν σχέσεων τῆς Ρωσίας πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολὴν κατὰ τὸν 17ο καὶ 18ο αἰῶνα, (ρωσ.) Μόσχα 1895, Ἐπιμέτρον, σ. 6.7.

μεναι παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σουηδοῦ ἀπεσταλμένου Παύλου Strasburgk, ἀποδίδουν τὸν θάνατον εἰς δολοφονίαν, ὀφειλομένην εἰς τὸν Καίσαροβασιλέα τῆς Γερμανίας, δηλ. ὑπὸ τούτου παρασκευασθεῖσαν. Κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας, ἡ μάχη τοῦ Λύτσην συνεκροτήθη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὁξενστιερν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουσταύου Ἀδόλφου. Αἱ ἀθθεντικαὶ πληροφορίες αὗται τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως, δὲν εἶνε ἄσχετοι πρὸς τὴν μεταξὺ τοῦ Σουηδικοῦ λαοῦ ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ μέγας Βασιλεὺς Γουσταῦος Ἀδόλφος ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος τῶν συμμάχων του Γερμανῶν ἡγεμόνων πρὸ τῆς ἐν Λύτσην μάχης.

Ἴσως ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος εἶχεν ἐξαγορασθῆ ὑπὸ τοῦ Καίσαροβασιλέως.

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ